БАРЫ ДОЙДУЛАР ПРОЛЕТАРИЙДАРА, ХОЛБОҺУҢ!

САҢА ОЛОХ

ССКП ЧУРАПЧЫ ОРОЙУОНУНААҐЫ КОМИТЕТЫН УОННА ҮЛЭҺИТТЭР ДЕПУТАТТАРЫН ОРОЙУОН НААҐЫ СОВЕТЫН ОРГАНА

Орган Чурапчинского районного Комитета КПСС и районного Совета депутатов трудящихся Якутской АССР

1931 сыл аптаныны 15 күнүттан тахсар | № 44 (4000) | 1971 сыл, Муус устар 15 күнэ ЧЭППИЭР | Сыаната 2 харчы

Космонавтика күнүн бэлиэтээһин

МОСКВА, ССТА. 1961 сыл муус устар 12 күнүгэр СССР гражданина, коммунист **Юрий Алексеевич ГАГАРИН** аан бастаан космоска дойдуут күүгүттэн ыла 10 сыл аастар. Маны кэнэҥэски кэлэр үйэлэр умнуо суохтар.

Муус устар 12 күнүгэр Съезтэр Кремлэрэ Дьоҕурдастарыгар ити датаҕа аналлаах үөрүүлээх мунньах буолла. Мунньаҕы Москва куорат Советын исполкомун председателэ таб. Б. Ф. Промыслев аста. Кини дакылаатыгар тылы СССР Наукаларын академиятын президенигэр таб. М. В. Келдышка биэрэр. Итинник тэҥэ мунньахха тыл эттилэр: Москватаабы прожекторнай завод электромонтажника, Социалистическай Үлэ Героя В.Ф. Карташев, МВСЛКСМ МКК бастакы секретара С. А. Купреев, космонавт-летчик, авиация генерал-майора, Советскай Союз икки төгүл Героя А. Г. Николаев.

Мунньах кыттыылаахтара ССКП КК, СССР Верховнай Советын Президиумугар уонна СССР Министрдэрин Советыгар эҕэрдэ суруйу ыытыннылар.

СЪЕЗД УУРААҐА ҮЛЭҐЭ ӨРӨ КҮҮРДЭР

КОММУНИСТИЧЕСКАЙ ҮЛЭ ИЬИН ХАМСААҺЫНҐА—КИЭҢ ДАЛАААҺЫНЫ

Биһиги оройуоммутугар коммунистическай үлэ аатын ылбыт коллективтар уонна коммунистическай үлэ ударникта-рын ахсааннара сылтан сылын аайы эбээн иһэллэр. Кинилэр норуот хаһаайыстыбатын барыта коммунистическайдыы сыһыаннаһыыны олохтоохтуларынан, социалистическай куоталаһыны көрдөөччиларинэн, үлэҕэ үрдүк көрдөрүүлэри ситиһэн саҥаттан саҥа кирбиилэри ылан иһээччиларинэн, олоххо-дьаһахха уонна сиэргэ-майдыга үтүө холобуру көрдөрөөччүлэринэн буолаллар.

Коммунистическай үлэ коллективтарын уонна ударниктарын ситиһиилэрэ — бу биһиэхэ саамай үрдүкү көрдөрүүлэр. Холобур, ааспыт сылга Эрилик Эристиин аатынан колхозка фуражнай ынах ахсыытан Уорба ферматын коллектива 2101, Улахан Сыһыы ферматын коллектива 1991, Сэмэн Үрэҕин ферматын коллектива 1829 кг. үүтү ыытылаа. Бу колхоз уонуттан ыанньыксыттара ынах ахсыытан 2000 кг. үүтү ыыр кирбиини аһара түстүлэр.

Субуруускай аатынан совхозка хонуу үлэтигэр 71, суеһу ситиитигэр 74 уонна механизатордарыттан 26 коммунистическай үлэ ударниктара үөскүллүлэр. Кинилэртэн үүстэр производство дьиҥнээх маастарынан буолаллар. Ааспыт сылга Седалищева Т. Д. бирдии ынаыыттан 2000 тан тахса кг. үүтү ыата, Лазарев М. И. 2469 солкуобайдаах күнүү түүлэҕи бултаата. Совхоз үлэҕэ итинник үрдүк көрдөрүүлэри ситиһэр уонуттан аҕыллар коммунистическай үлэ ударниктарыттан — суеһу ситиитин хонуу үлэһитэ-ринэн, механизатордарынан кэриэ туттар.

Материальнай быйаны оҥорон таһаарыыга үрдүк көрдөрүүлээхтик, айыныылаахтык үлэлиир, атыттарга үтүө холобуру көрдөрөр коммунистическай үлэ ударниктара аҥы-ла хаһаайыстыбалаах, производственнай тэриллэлэргэ арыйаҕа суохтар. Кинилэр кэккэлэрин утумнаахтык хаҥатан иһин, коммунистическай үлэ иһин хамсаһыны биэнигин кэмнэ туруоруллар соруктарга сөп түбэһиннэрэн кэриэ далаһыннаахтык тэрийин бирэ бастакы уочараттаах соругунан буолар.

ССКП XXIV съеһигэр таб. Л. И. Брежнев бэйэтин дакылаатыгар **«Партия ыытар идеологическай үлэтин бастаны миэстэлэриттэн биирдэстэригэр советскай дьоҥҥо үлэҕэ саҥа, коммунистическайдыы сыһыаннаһыыны иитии буолар. Бу баараҕай сорук... Үлэҕэ коммунистическайдыы сыһыаннаһыны иһин массабай хамсаһыны ейдэһүү, советскай дьон айар инициативаларын барыларынан кэҕүлэһиини партия бэйэтин соругунан ааҕыммыта** диэн этэ.

Партия ыйыыларынан салайтаран, бу баараҕай соругу олохтоо киллэриигэ барыа партийнай, советскай, комсомольскай уонна профсоюзнай тэриллэлэр үлэҕэ коммунистическайдыы сыһыаннаһыны иһин массабай хамсаһыны саҥалаһыны, тэрийиини күүһүрдэн ыытар соруктаахтар. Биһиэхэ сорох колхозтарга уонна производственнай тэриллэлэргэ, бу үлэ көрдөбүлэ аппиэтэбэттик ыытыллар. Коммунистическай үлэ коллективтарын уонна ударниктарын оттотуттар араас коруоннаах үлэлэр былааннаахтык уонна утумнаахтык ыытыллыбаттар. Ударниктар мунньахтаах, сүлүөттэрэ бириэмэтигэр оноһуллан иһиллибэттэр. Кинилэртэн сөптөах көрдөбүл туруоруллубат. Ол түмүгэ сорох биирдиилээн ударниктар аттыларыттан туоһах былааны толоробот буолуу, үлэҕэ эпиэтиннэһэ суох сыһыаннаһыы, сиэр-майдыг оттунан сөбө суох быһыылары таһаарыы чахчылара тахсаллар.

Дьону үлэҕэ коммунистическайдыы сыһыаннаһыыга иитии, коммунистическайдыы үлэ иһин хамсаһыны массабай оҥоруу — бу билигин бириэмэ сүрүн көрдөбүлэ. Коммунистическай үлэ иһин хамсаһыны сир ахсын кэриэ далаһыннаахтык, массабайдык тэрийиэҕин.

ОЛОХПУТ ӨССӨ ҮЙГУЛААХ БУОЛАРЫН ТУҺУГАР

СССР норуотун хаһаайыстыбатын 1971—75 сс. сайыннарыы биэс сыллаах былаанын туһунан ССКП XXIV съеһигэр таб. Косыгин А. Н. дакылаатын истэн, аҕаан баран улаханнык биһиэтим. Ол курдук бу пятилеткаҕа норуот хаһаайыстыбатын сайыннарыы баараҕай былаанын биһиги тыа сирин үлэһиттэрэ диринник астынан уонна биһиэхэ көрүстүбүт.

Съезд үрдүк трибунатыттан Орловскай уобалас «Заря мира» колхоз ыанньыксыта Смирнова биһиги саҥаабытын, биһиги олохпут наадалаах сүрүн боппуруостарын саамай сөпкө эттэ. Таб. Смирнова сэрии ыар сылларыгар Ийэ дойдуну көмүскүүр уоттаах сэриигэ пулеметчиканан сылдьыыбыт, эйэҕэс эрэйи-кинньаҕаны билбит, сэрии, үлэ ветерана сүрүн болдьоҥтону тыа хаһаайыстыбатыгар фермаҕа механизациялааһыны киэҥэтэргэ, эргиэни туспараргa бэрэ туруктаах аһылык базатын миэстэҕэ баламнаар наадалаабар туһаайда. Ити биһиги олохпутугар барыта баар чахчылар. Билигин тыа сиригэр эргиэн таһыма намыһах. Ол кэстэр биһиги колхоз олохтуттан даҕаны. Быйыл былырыын дьиэ тэрилин кини уобаластартан сүүһүнэн ыалларга атыылаһан ааллыбыт. Тыаҕа наадалаах табаар суох буолан Якутскай куоракка киирэргэ-тахсарга эйэх наадалаах бириэмэбитин сүтэрэбит.

Билигин партия, правительство комотугэр тирэрирэн, колхозтаахтар харчынан дохуоннуут сыллата үүнэн иһэр. Онон тыа сиригэр мотоцикл, легковой автомашина курдук уонна да атын сыаналаах табаардарга наадыйыы улаатар. Биһиги үүтү, эти оҥорооччулар дойдуга аһылык эйэх бородуукталарын оҥорорго кыһанабыт. Оттон биһиэхэ күннэтэ наадалаах табаардары промышленность уонна эргиэн тэриллэлэрэ бу пятилеткаҕа эйэхтик оҥорон атыылыылларыгар баараҕабыт.

Р. САРГЫДАЕВ,
Эрилин Эристиин аатынан колхоз бүөсүһүгэ

БИИР ИДЭЛЭЭҐИМ, КУОТАЛАҺЫАХХА

Чаҥыр, Ыыстаах фермата, ыанньыксыт А. А. Макароваҕа аһаҕас сурук

Мин Мэлдьэхси бригэдэтигэр Сардаҥа фермятыгар ыанньыксыттыыбын. 15 ынахтаахпын. Саҥа пятилетка бастакы сылыгар биирдии ынахтыттан 1785 кг., уопсайа 26775 кг. үүтү ыыр эйэҕэстэлистибэни ылыммытым. **Партия XXIV съеһин иккис үс ый устатыгар биирдии ынахтыттан 450 кг. үүтү ыан эйэҕэстэлистибэбин 158 бырыһыан толордум.**

Партия XXIV съеһэ туруорбут саҥа соруктара биһиэхэ өссө таһаарылаах үлэҕэ ыытыраллар. Онон мин бу аһаҕас суругу суруйан туран, Эйиэхэ, колхоһум биир үчүгэй үлэлээх ыанньыксытын, саҥа пятилетка бастакы сылын соруктарын толорорго өссө үчүгэй түмүгү ситиһиэххэ диэн куоталаһыыга ыытарабын.

Акулина Афанасьевна, мин Эйиэхэ кытары куоталаһарбар Эн биһиги тэҥ былааннаахпытын уонна үс ый түмүгүнэн тэҥ көрдөрүүлэрэхпитин учуоттаатым.

Мин сыл бастаҥы аҥарыгар билиҥҥи тэтимнэн ыһыктыбакка туран, биирдии ынахтыттан 1300 кг. үүтү ыыртан саҥа үрдитиллибит соругу туруорунабын итиннэ Эйиэхэ кытарыыга киирсиэ диэн эрэнэбин.

Бу хаан-уруу партиябыт туруорбут саҥа соруктарыгар биһиги үлэлэн эпиэппит буолуохтун.

А. ПЕСТЕРЕВА,
Эрилин Эристиин аатынан колхоз Сардаҥа фермятын ыанньыксыта.

Дьэ, бу дьулуур

Федор Еримеевич Никуленко алта уонуттан тахсыбыт кырдьаҕас үлэһит. Кини совхоз Сылагинаабы отделениетын Дьаарылла учаастагар сэтиэнньи ый бүтэһигэр борооску кереччүнэн киирбитэ. Кини иниэ үлэлэрбит дьон куһаҕан көрүүлэриттэн 60-тан тахса борооску үүсэ олор туруктаммыттара. Куһаҕан аанньа сыбамматах, тымныы, сиктээх хотонго маннык дьүдэх сүөһүлэри, тупсарыам диэт эпиэккэ ылыы бу хорсун быһыы этэ. Ол эрээри саамай ыарахана од быһаарыныыны олохтоо киллэрии иһин дьулуурдаах үлэ буолар.

Муус устар 1 күнүэх туругунан Федор Еримеевич туппут 68 молтох туруктаах бороскуларыттан кэбиэ ырыгаттар диир иккиэ эрэ сүөһүтэ баар. Билигин, долборуукка киирэн баран, эбиллиэхтээҕэр таҥнары барбыт сүөһүлэрбит суукка балачча эбиллэн кэллилэр. Оттон маҥнайгы квартал түмүгүнэн сүүкнатаабы эбиллилэрэ 365 грамма тиийдэ. Биир бороскуо орто ыйааһына 160 кг тэҥнэстэ.

Е. АНИСИМОВ,

Өйүүн—коммунистическай субуотуннуук

Минскэй 600-тэн тахсар тыһыынча олохтоохторо коммунистическай субуотуннуукка тахсыахтара. Ити күн 250 тракторы, 1200 телевизоры, тыһыынча холодильниги уонна атын араас бородуукпуйалы оҥорон таһаарыахтара.

Алтайскайдаабы моторнай завод үлэһиттэрэ эмиэ коммунистическай субуотуннуукка бэлэмнэнэллэр. Кинилэр муус устар 17 күнүгэр уонунан аҕыллар дьиэлэрэ, олохтоох саппаас чаабы оҥоруохтарын. «Большевичка» холбоонуттан Москватаабы предприятиелэрэ эр киһи нэтэр иккиэ тыһыынча костюмнаах тигэн коммунистическай субуотуннуукка бэлэмнэрин кыраныысчылар хайыы-үйэҕэ киллэрдилэр. Муус устар 17 күнүгэр диэри 7 тыһыынча оноһуу баллыныахтэрэ.

ССТА.

Дьон олорор, үлэлиир сиринэн
иитэр-өйдөтөр үлэ

Үлэ биллэрдин сэргэхсийдэ

Дириҥнэ тэрийэр, иитэр уонна политическай үлэ тохсуйньуттан ыла үлэлиитэр олорор сирдэриттэн ыытыллар. Бөҕүөлэк 21 агитпоэтаҕа ааҕарыллыбыт. Олорго учууталлартан, өйөөччилэк Советтан депутаттарыттан, тэрийиитэ комитеттарын чилиэннэриттэн саспаатах штабтар тэриллибиттэр.

Үчүгэй үлаҕаахтарга 13 пуонкэрдээх Стахановскайдаа зона киирсэр. Зона штабын мунньугар штаб чилиэннэрин эбэҥнэстэрэ, зоналар куоталаһыыларын усулуобуйата, зона олохтоохторун иитиллэктэрэ, олорор анкеталара уонна үөрэҕи биллиэрин экраана, штаб үлэтин дневника...

Дневники арыйан көрдөхпүнэ, өйдөтөр-иитэр үлэ биллэриҥ сэргэхсийбитин итэҕайэбин. Бу үйэлэх ый иһигэр үөрэҕи билиҥ сыл аҥардааҕы түмүгүн, Эрилик Эристиин аатынан колхоз ахсыс пятилетка соруктарын хайдах толорбутун, уонсай орто үөрэх оскуолатын Уставын туһунан кэпсэппиттэр. Депутат Н. Г. Нестеров иҥнилэҥ Советтан үлэтин туһунан этиэхтэх быт.

Ололор ортолоругар үлэ эмиэ тубуста. Сыл аҥардааҕы түмүк кэ зонаҕа 16 үөрэнээччи олорбуттан иккитэ үөрэҕэр сиҥнэ тах эбит буоллаҕына, үһүс чиэппэр түмүгүр үөрэҕэр сиҥнэ олох суох. Оттон маар үүтэ, сиэнэҕэ үөрэнээччилэр ахсаннара сотторо тиийдэ.

Итти барыта штаб чилиэннэрэ М. М. Иванова, Н. Г. Нестерова, П. П. Тарасов уонна И. А. Петрова бу үлэҕэ бэйэлэриттэн үрдүк кордобуллаахтык, эйиэхэ нэстээхтик сыҥыннаспыттарын түмүгэр ситиһиилиэ.

А. СКРЫБЫКИН,
киин штаб начаальника.

В. И. Ленинтэн телеграмма кэлбитэ 50 сыла туолла

Муус устар 9 күнэ. Үөһэ аҥарын аҥараа оттугэр уон улуус дьаданнарын уонна хаҥаччыларын Саха АССР историятыгар бир кэрэ-бөҕө страницаҕа киирбит мунньаҥа революция улуу сирдьита В. И. Ленин эҥэрдэлиир телеграмматын Чурапчы тоҕус томторуттан бирдэстэриэр туппута. Улуу сирдьит ол телеграмматыгар өтө корбутун курдук, саха дьаданнары норуота йуччча рабочайдарын, баайынайдарын кэмэтүнэн баайдар, тойотор баттыларын сыабын киэр иҥэ бэйэтин дьоллоох-соҕуллаах олоҕун ситостубута.

Бүгүн манна, Чурапчыга, В. И. Ленин телеграммата кэлбитэ 50 сылын бэлиэтин Ленинин ыытары телеграммаҕа кэпсэппит ол мунньах ыытыллыахтара Алексей Андреевич Пономарев, Афанасий Васильевич Жирков, Еремей Григорьевич Куличкин, онуо таһынан үлэ, сэриэ ветераннара кэлбиттэр.

Ветераннар уонна Ленин телеграмматын маҥнайгыннан истибит ытык кырдьаҕастар Чурапчы аҕыс кылаастаах оскуолатыгар сылдьан бэйэлэрин эдэр саастарын туһунан үөрэнээччилэргэ кэпсэтиллэр.

Киэҥэ Культура оройуоннаабы дьиэтигэр Ленин телеграммата тутуллубута 50 сылыгар анаммыах митинг буоллаҕа.

Митингэ В. И. Ленин телеграммата кэлбитэ 50 сылын туһунан дакылааты революцияҕа уонна үлэҕэ албан-ааттаах оройуоннаабы кулуубун председателэ Г. Д. ЕРИМОВ оторор. Дакылаат кэнниттэн бэйэлэрин ахтыыларын өҥөйдүлэр: уон улуус мунньарын ыыттыыллаахтара А. А. Пономарев, Е. Г. Куличкин, А. В. Жирков, үлэ, сэриэ ветераннара Г. Т. Титов, Н. П. Петров, Г. А. Елисеев, П. Н. Немчинов, Д. Г. Егоров.

Митинг ыыттыыллаахтара ССКП Киин Комитетыгар суругу оро котоҕулуунэн ыыталыннылар.

П. ПОПОВ.

Саҥа пятилетка туруулара

Иркутскай уобалас. Усть-Илимскайдаабы ГЭС суунна улаханнык тутар площадката саар быыстыанан бурулаан турар. Ол эрэдэ тымныы даҕаны, туман даҕаны тутуу охсуулаах тэмпэ молтоннуттар. Дьон бэйэлэрин хаҥастаммахха үлэлиилэр. Бетон таһыллар эстакадата уҥаатар уһаан иҥэр. Манна опытаах монтажник Д. С. Тихоновскай салайар «Гидромонтаж» трест бир бастыҥ бригаадата үлэлиир. Эстакада тутуута бастыҥ уочаратынан наада буолар. Биир устун үгүс бетон аҕыахтаах. Эстакада иннинэн Николай Корначев, Геннадий Голухов, Михаил Васильев салайар комплекснай бригаадалэрэ быыт эттигин бетоннуурга анаммаах опалубкаҕа туруораллар.

Монтажниктарга олорор дьиэлэри туталчылар да хаалсыбаттар, үчүгэй оборуудаах дьиэлэр биирдэн биир туһаҕа киирэллэр. Соҕотоҕунан Усть-Илимскай 360 кыраныс олохтоохторо эмиэ саҥа дьиэҕэ киириэхтэрин быраабыланнылыктаатылар. Киниэхтэрэ анаан одо комбината тутулуннэ.

Тохсус пятилеткаҕа Усть-Илимскай ГЭС бастакы агрегатын үлэҕэ киллэрии корулуннэ.

Үөһэ снимокка: Николай Корначев ыччат-комсомольскай комплекснай бригаадата. Хаҥастан уҥа — Н. Корначев, А. Берников, В. Тарасов уонна Ю. Ильин куоталаһыы түмүгүнэн бастакы миэстэни бирдэ эҥ ылбатаҕа.

Аллара снимокка: Усть-Илимскай ГЭС бетону таһаарга анаммаах улахан эстакадатын монтажтаабын.

Э. Брюханенко фотота.
ССТА фотохрониката.

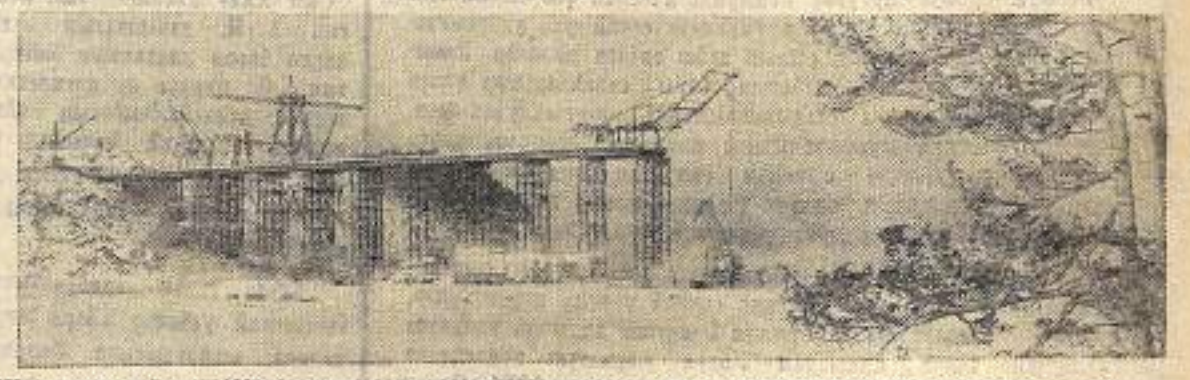

ӨЙҮҮН—КОММУНИСТИЧЕСКАЙ СУБУОТУННЬУК

Райпотребсоюз бырабылыанньатын председателэ ПЕТРОВ И. С. бу курдук кэпсиир:

Коммунистическай субуотуннньукка биһиги коллективтан Чурапчы сельпотун ыытта холбуу, 150-са киһи үлэлиирэ быыаннанар. Түөрт бригаадаҕа тэриллибэт. Алта массыынанан оттун мас тиэйиитигэр биир бригаадэ туруорулаан. Мындаҕаайыттан таһаҕас тиэйиитигэр 4 массыына түүннэри-нүүстэри үлэлиир, киниилэр субуотуннньук күн эмиэ таһаҕас таһыахтараа. Ыскылаат иһигэр элбэх үлэни ыытыахпыт. Тэрдүс бригаадэ территорияны ыраастаһыыҥа таһаарылыа, манна үгүс киһи ыытыа.

х х х

Сопхоз Солочьентаабы отделениестыгар субуотуннньукка бэлэмнии туһунан иҥнилэк Советтан исполкомун секретаря ХОМОДОЕВ Н. П. кэпсиир:

Нэһилиэк үрдүнэн субуотуннньукка 228 киһи тахсара быыаннанна. Ол иһигэр 77 рабочайдар, оскуолаттан 110-ча киһи уонна деткомбинат, балыыһа, арыы сыаҕын. культурнай-сырдатар тэриллэлэр үлэһиттэрэ тахсыахтара.

Субуотуннньукка барыта 7 трактор үлэлиэҕэ. Түөрт ДТ—75 тракторынан 33 киһи тутуу уонна оттук мас тиэйиитигэр үлэлиэхтэрэ. Үгүс киһи фермалар тастарыы ыраастаһыыҥа. нөҥүөр таһыытыгэр тахсыаҕа. Манна үс «Беларусь» трактор үлэлиэ. Дьиэ оттук маҥы эрбэҕэйин таһаҕас ыытыллыаҕа.

х х х

—Биһиги коллективтан субуотуннньукка 50-тан тахса киһи тахсыаҕа,—диир производственнай директора КИРИЛЛИН И. Г. **—Сүрүн үлэбитигэр—деловой мас нэрдиитигэр 13 рабочай уонна маҥы трелевкалааһыыкка, тиэйиигэ 2 лесовоз, 3 трактор бэриллиэ, онно 17 киһи үлэлиэҕэ. Инстэнэр сыахха 9 инстэнньэҥ итиэннэ ырааһыоҕы үлэтигэр, хаар түһэрэ 12 киһи үлэлиилэрэ быыаннанар.**

х х х

Тутуу учаастагын рабочайдара 40-са киһи үлэлии сылдьар объектарыгар уонна техника үлэһиттэрэ шоофердар, трактористар бука бары туһаанньах эҥэлэригэр үрдүк таһаарыылаах тыа үлэлиэхтэрэ.—диир начальник НЕЛАКИРОВ И. М. **—Атын тэриллэлэртэн биһиэхэ сүүһүнэн киһини биэрэллэр быыаннаныллар. Тутуу үлэтигэр, ордук маҥы суоруурга дьоҕурдаах үгүс киһини биэрэллэрэ буоллаҕа олус бэрт, буолуох эбит.**

х х х

Карл Маркс аатынан колхоз председателэ ЛЫТКИН В. С. маннык кэпсээтэ:

Субуотуннньукка 150-са колхозтаахтар уонна сэрэлэлаахтар үлэлиэхтэрэ. Үлэбит сүрүн нарыҥа тутуу бэрэбиэркэтин уонна саҥаан нэрдиитэ. Маны таһыгын оскуола үрдүү ыыстаастарын 80-са үөрэнээччилэрэ оттук мас бэлэмигэр барыахтарэ. Бу үлэлэргэ 4 трактор, 3 автомашина үлэлиэхэ. Коммунистическай субуотуннньукка, ыаспыт сыллар курдук, тэрэаһинэхтик, үрдүк оҥорон таһаарыылаахтык үлэлиргэ сорунтаныбыт.

БИИР ДА КҮН ТОХТОЛО СУОХ

Мындаҕаайы. Бу оройуон биир бөдөҥ, аныгылыы тутуулардаах бөҕүөлэгэ.

Манна биһиги үйэ ыыммыт устата тоҕолоох оттук мас нэрдиллэрин, таһыллаарын аҕаан таһаар. Оттон ол маҥы ус-кыһыны бааһа Дорофеев Петр Иванович уонна Фомин Константин Васильевич таһан туораан эрэллэр. «Беларусь» тракторынан, бир да курууччута суох бэйэлэрэ эрэ.

Икки костоох сир иҥнэн күнгэ иккилиэтэ кырыыллар. Уматыгы аһара сиэтэхтээбэр, кэмчилиир дьон буоллаллар. Күннээҕи сорудахтарын кыратта балтараа бүк толороллор диэн хайгыаҕын хайгыыр учаастак сэбиэдиссэйэ Сысолятин М. Р.

П. СЕДАЛИЩЕВ.

ОБО БИБЛИОТЕКАЛАРА

Обо библиотекаларын иннилэригэр ССКП XXIV съеһинэн, оскуолалар саҥа программаҕа киирилэриннэн сибээстээн улахан соруктар туралларын.

ССКП XXIV съеһин матырыйаалларын пропагандалаһыыҥа оболор партия XXIII уонна XXIV съездэрин икки ардыларыгаалы кэмнэ ССРС коруотун хаһаайыстыбатын ситиһиилэрин, иннинэ былаанныр, партия, комсомол тустарынан кинигэлэри паардаларыгар субалыыхха наада. Партия съездэрин ыыттыыллаахтарын, оройуон, хаһаайыстыбалар, тэриллэлэр салайар үлэһиттэрэ кытары көрсүһүүлэри тэрийэлиэхтэрэ. Киниилэр ортолорун уонна улахан саастаах оболорго оройуон, хаһаайыстыба, тэриллэ ситиһиилэрин, иннинэ соруктар тустарынан ордук өйөнүүтүө тылынан кэпсэхтэрин, онуоха оболор кыттар суоллаарын ыйаан кэрдэн биэриэхтэрин сөп.

Коммунистическай партия уонна Советскай государство тустарынан кинигэлэри пропагандыырга выставкалар циклларын тэрийэн ыытар табыгастаах. Онуоха бар литератураны партия уонна государство истэриэхтэрин кэрдиис кэмнэриннэ паардаталыахха наада. Холобур, «Ленин, Партия, Йа дойду» диэн темаҕа маннык выставкалары тэрийэччилэр: «В. И. Ленин партиялы торуттаччы», «В. И. Ленин дойдуну Октябрь кыайыытыгар сирдэбитэ», «Сир үрдүгэр эйэ, дьол иҥин», «Дьаланы, өйү-сананы Ленинский бэрбиэркэлээн сайдыбыт коммунизмы тутар». Итиэннэ таһыанан «Кэлэр кэскил уустара — биһиги», «Саха сирэ — советскай Йа дойду быстыспат сорудаҕа» диэн выставкалары тэрийэлиэхтэр.

Оболор наадаҕа, билэргэ баҕаларын кэрдиэхтэрэ бэсиэхтэрэ улахан суолтадаахтар. Холобур биһиги «В. И. Ленин — коммунистическай партия торуттаччита уонна сирдьита», «Революция буурҕаһыта», «Партия ыйыытынан», Киниэрэчэ оройуон киэн туттар» эдэ. темаларга бэсиэдэлэри ыыталахпыт сөп.

В. И. Ленин аатынан пионерскай тэриллэ 50 сылын туолуутунан сибээстээн бара турар «Маҥдыы бэлэммин» диэн иккиэ сыллаах маршка библиотекалар улахан суолталаах үлэлэри ыытыахтаахтар. Киниилэр хабирдии дружинаҕа, этэрээккэ маршка ситиһиилээхтик кытталлаах, эбэҥэлистибэлэри чиэстээхтик толоруоҕа сүбэлиир кинигэлэри буларга комсомолдуох тустаахтар.

Е. МОНАСТЫРЕВА,
оройуоннаабы обо библиотекатын сэбиэдиссэйэ.

Пятилетка сорудахтарын—олохха

Комсомолец сүөсүһүттэр

Зоотехник Д. С. Никоновы кытта Толоон бөһүөлэгин бинр үһүтар—Хатыгнаахха бороскулар ыстаан турар хотоноругар тиийдибит. Намыһах, ампаардыы охсуллан оноһуллубут хотонго 73 бороску кыстаан турар.

—Үбүтүн бэлэбит баһабыт, эбин аспытын эмиэ бэйэбит оногостобут. Оту тракторынан тиэйэн аралан баччы хонукка сиитэбит диэн этэллэр. Билигинэ оннутун аччы ыраастыбыт. Хойуу кормьербеттэн атын эбии аспыт суох,—диэн кэпсэтэ-һөһүйдэ Василий Филиппов-Вася былырыын маннаары. Чаҥыр оскуолатын ахсыс кылааһын бүтэрбит. Оттон, аспыт күһүн кыстык сараланыытыгар от үлэтиттэн бөһүөлэккэ саҥа кэлбит уолу бириигэтэлиирдэр Хатыгнаахха Петр Софроновы кытта иккиэ буолан бороску көрөрүгэр сорудьбуттар. Эдэр үлэһит оку ыллыбыт бу үлэлии сылдьар.

Петр Софронов эмиэ эдэр киһи. Кини быыл иккис сылын бороску көрөн кыстаабыт. Былырыыннан опыта туналаабит Быыл табаарыһыа Васиэ үөрэтэр киһи буолбут. Уолаттар бинр ойуунан-сааанан субалаһан үлэлии-хамсыы сылдьаллар. Иккиэн комсомолецтар. Онон үлэ кэлиитэн киэһэтин араас комсомольскай сорудахтары толоررго баҥа бэрэ дьон. Политкуруһуокка үөрэнэллэр, үүсүран самодеятельноска эмиэ кытталлар. Аны Толоон бөһүөлэгэр эмиэ ааллараннан ыытыллар нитэр-эйдэтэр үлэҕэ ылсыһан үлэлиилэр.

Уолаттар бороскуларын таһардьа таһааран дьэгдиталлар. Ол кинилэр түүлэрэ-оннорэ уонна туруктара туһалаах.

Уолаттар бороскулара атын сүөсүһүттэртэн итэҕэйэ суох улааталлар, эбиллиилэрэ да оннук. Кинилэр ити улаатыттан колхоз элбэх эбии эмиэ эти оногоран таһаарыыта бөҕөччы тутулуктанарын Василий Петр үчүгэйдик өйдүүллэр.

Эдэр сүөсүһүттэр ситиһиилэрэ Саха сирин комсомола 50 сылын уонна партия XXIV съезбин көрсө норуот бүттүүнүн хамсаһыылыгар сөмэй бэлэмнэнэ буолар.

С. ЗВЕРСТОВ.

Саха сирин комсомолун 50 сыла бэлиэтэннэ

КЫРДЬЫБАТ, ӨРҮҮ ЭДЭР

Муус устар 8 күнүгэр Культура оройуонаҕы дьиэтин салалтыгар комсомольскай значоктаах үгүс эдэр уолаттар, кыргыттар уонна кыырыктыйбыт баттахтаах кырдьаҕастар мүһүнэлэр. Киһи барыта үөрбүт-көмүгүт, сүрэхтэ көтөҕүллүбүт көҕүнэллэр. Кинилэр бүгүн маанна Саха сиригэр комсомол тэриллибитэ 50 сыла туолуутун бэлиэтиэ наадалэр. Ити кыырыктыйбыт баттахтаах кырдьаҕастар өччолорго 50 сыллаҕыта Саха сирин комсомолун бастаны көлүөнэлэрэ этилэр. Үгүстэр комсомолта киирэргэ суруйтарэ-суруйтарэ ол күн тута саҥа Советскай былаас комсомуһуу илиилэригэр саа-саадах тутан үрүҥ бандьыыттары уларыы охсуһуута атаммыттара. Сорохтор саҥа ыччат тылларынан агитациялыы, эмиэ эйэлэрин курдук эдэрдэри комсомол кэнэгэтигэр тарда улуустарга өйдөтөр үлэни ыыта бараллара. Кинилэр эмиэ дии Хохочой. Майа тыалларыгар үрүҥ бандьыыттар тоҕуурдарыгар туйгэннитэр. Сахал Сыҥым аатырбыт муустаах осадатыгар, Баллыкааҕы, Кумахтаах Тохтур, Киллэмэ сэриилэригэр кыттыбыттар, Састаны колхозтары тэрийбиттэр.

Саха сиригэр комсомол тэриллиитэ 50 сыла туолуутун бэлиэтиир үөрүүлээх бизнэрэ ССКП райкомун бастаны секретара таб. М. П. ЛИСТИКОВ аста.

ЫБСЛКС обкомун бюротун чилиэнэ С. И. ТАРАСОВ «Саха сирин комсомолун 50 сылы» уонна ЫБСЛКС райкомун бастаны секретара таб. Прокопий УАРОВ «Чурапчы комсомолун 50 сыла» диэн дакылаттары оногордулар. Дакылаттар кэнниларигэр комсомол ветеранэлара И. Р. Данилов, Г. А. Елисеев, А. А. Пономарев, Е. Г. Куличкин тыл этилэрэ, ахтылаах мустубут дьону долгутта.

Саха сирин комсомолун бастаны колуонэтин представителэ **А. А. Пономарев** эттэ. **«Оччолорго комсомолга киирэн чахчы хорсун дьыала этэ. Ким киирбит бу олох иннинэ эрэллээхтик охсуспуттара, күүскэ үлэлээбиттэрэ. Билигин биһиги кырдьаҕас колуонэ комсомолецтартан туох эрдэбитий? Барыа үлэҕэ дьулуурдаах, эр санаалаах, улуу Ленин кэриэһигэр тиҥиэр тиийэ сэриилэстэ буолуоҥ».**

1924 с. комсомол чилиэнэ Е. А. МАКАРОВ Ленинскэй тыыырыынан комсомолга киирбитин, сир туруктэтигин, культурнай олох иннэ охсуһуута, колхозтары тэрийиигэ оччотообу комсомолецтар үлэлэрин тустарынан ахтыы оногордо.

Субуруускай аатынан совхоз комсомольскай тэриллиитин секретарын солбуйаччы Иван Хардампьев уонна Эрилик Эристиин аатынан колхоз комсомольскай тэриллиитин секретарын солбуйаччы Мария Матвеева бэйэлэрин хаһаайыстыбаларын комсомолецтарын үлэлээһин-хамсаатарын туһуран иэдэс туран райкомолга рапорт туттарбыттара 70-с сыллар комсомолецтарын кырдьаҕас колуонэлэрэ хардаларын курдук иннилиннэ.

Комсомол райкомун бастаны секретара таб. Прокопий Уаров комсомол обкомун «Сулустаах эстафетатын» салаалаччытыгар С. И. Тарасовка оройуоннаҕы комсомольскай тэриллиитэ рапорт альбомун туттарда.

БИҺИГИ КОРР.

Аҕаааччыга бэсиэдэ

ПРОЛЕТАРСКАЙ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМ ЗНАМЯТЫН АННЫКАН

Аҕыстыт чэдиэлэрэ Москваҕа үлэтин түмүктээбит Советскай Союз Коммунистическай партиятын XXIV съезбэ аан дойду революционердара интернациональнай бинр саааланыылларын чарылхай демонстрациятынан буолла.

Бу форумҥа кыраныысса таныллыбыт 91 дойдуттан 102 делегациялар кэлбит да чахчылара аан дойду босхолонуулаах хамсаһына үүнэн иһэрин туһунан этэр.

Былдьыттар съезд трибунатыттан тыл этиилэрэ коммунистар, бары революционердар сомоҕолоһуулара бөҕөргөөн иһэрин аан дойдуга көрдөрдүлэр. Бырааттыы партиялар деятеллэрэ бэйэлэрин үлэлэрин опытын атастастылар. Рабочай хамсаһын тирэҕэ кэлбит проблемаларын ыыттылар. Кинилэр этиилэрэ ССРС-ны, ССКП-ны кытары дөрөөлөһүү уонна биирдэ үлэлэһии ыйынан **толорулар. Кыраныысса** таһыналары делегаттар этиилэригэр бинигэ доҕоттуу историческай миссията бинр саааннан тоҕоруллубут бэлиэтэннэ. Советскай Союз — социалистическай дойдулар биирдэ үлэлэһиннэрин модун күүһүн тордо диэн бэлиэтэннэ. Кини империализмы утары охсуһар норуоттары өйөөһүнэ аан дойдуга сүүнэ улахан суолталаах. Кини ситиһиилэрэ капиталистическай дойдулар рабочайдара монополиялар баһылыктаахынарын утары охсуһуулларыгар көмөлөһөллөр. Бу ситиһиилэр аан дойду масштабыгар күүстэр сыһыаннаһыылара социализм туһатыгар уларыйыытыгар быһаарар факторынан буолаллар. ССРС модун кыаҕа уонна үүнүүтэ — сир үрдүгэр эйэни оннунан хаалларыы мактаата. Съезд трибунатыттан Советскай Союз Коммунистическай партиятыгар, анаан улахан итиэннэ ситиһиилэрэ үлэлии иннэ күүрэхтэн махтанар тыллар дуоһуйдулар. Бырааттыы партиялар деятеллэрэ антикоммунизм бары күөрэйиилэрин утары саамай быһаарыылаах охсуһууну ыытар наадалаарын ыйдылар. Биир саааланыылар халбаҥнаабат биирдэ сомоҕолоһуулара, кинилэр интернационализмнара «коммунизм кризиһин» туһунан империалистическай пропаганда сымыйа толколоһуунун киэр ыста.

— Биһиги съезпит туһунан саамай кылаабынайын аныйах тылынан этэр буоллахха,— диэн тоҕоруллуон бэлиэтээбитэ съезд сабар түмүк тылыгар ССКП КК Генеральнай Секретара Л. И. Брежнев,— съезкэ марксизм-ленинизм, пролетарскай интернационализм идеялара ороҕойдоотулар диэтэхпиэ, уоҥсай санааны эттим дии саныыбын.

ССКП XXIV съезбэ революционнай, босхолонуулаах, прогрессивнай күүстэр аан дойду историческай форумнарынан буолла. Кини коммунистическай уонна рабочай партиялар биирдэ түүсүүлэрин бөҕөргөтүүгэ, бүттүүн империализмы утары хамсаһыны сомоҕолоһуулаах бэйэтин кыаллыбыт киллэрдэ.

Революционнай партиялар ыыппыт дьоннэрэ съезкэ кыттыылара кинилэр күүстэригэр-күдэхтэригэр модун сөбилэһиини, бырааттыы кинилэр бэйэлэрин норуоттарын сырдык кэскилэрин туһугар охсуһуута эрэллэрин көрдөрдүлэр. Оттон эрэллэрин кинилэр съезбиннэн бигэргэммиттэр. Л. И. Брежнев оногобут ССКП Кини Комитетын отчуоттуур дакылаатыттан, сүнньүнэн тохсус пятилетка былаанынарыттан, революциятан уонна ыллыыллыбыт докумуоннартан сомсон ылыахтара.

ГБССП КК Бастаны секретара, ГДР Госсоветын Председателэ Вальтер Ульбрихт муус устар 9 күнүгэр Кремльгэ бырааттыы партиялар делегациялларын чиэһигэр тэриллибит приемҥа тыл этиитигэр ССКП XXIV съезбин аан дойдуга хаһан да буолбатах научнай социализм улахан съезбин быһыытынан сыаналаата. «ССКП XXIV съезбэ,— диэн тоҕоруллуон бэлиэтээтэ В. Ульбрихт,— албан аатыгар Советскай Союз Коммунистическай партиятын үлэтигэр эрэ буолбакка, социализм дойдуларын тустарыгар, коммунистическай, рабочай, национальнай-демократическай уонна хаҥас социалистическай партиялар үлэлэригэр кытары салайар ыйылары биэрдэ... Кини социализм дойдуларыгар көрүлэһиннэр салгыы сайдыыларыгар көмөлөһүөх, босхолоһуннаах охсуһууга саҥа стимуллары биэриэх».

Биһиги дойдубут үлэлэн итиллэччилэрэ съезд күннэригэр кыраныысса таныллыбыт доҕоттобутун иҥ сүрэхтэн бырааттыы эрдэллэрэтилэр. Аан дойду революционнай хамсаһынын деятеллэрин кытары рабочайдар уонна колхозтаахтар, ученайдар уонна буойуннар элбэх ахсаннаах көрсүһүүлэрэ буолуталаатылар. Ол көрсүһүүлэр истиҥэриигэр, советскай дьоннор доҕордуу сыһыаннарыгар биһиги кыраныысса таһынааҕы доҕоттобут инники кэскилэригэр эрэли эмиэ сөмсуохтара. Советскай норуот бэйэтин үлэтинэн аан дойду революционнай сайдыытыгар киллэрэр кылаатыттан кинилэр саҥа күүстэрин булуохтара.

ССТА КОРР.

Тыа сирин кооператордарыгар

Илекскэй оройуонуннаҕы потребительскай кооперация —Оренбургскай уобаласка биир бастыҥнара. Манна эргиэн саҥа ньымаларын уонна формаларын киэҥник туттеллар. Аастыт пятилеткаҕа табаар эргиирэ 1,5 төгүл улаатта.

ҮӨҺЭ ХАҤАС СНИМОККА: партийнай тэриллэ секр. Н. Д. Конев партбюро чилиэннэрин кытта кооператордар чугастааҕы соруктарын дьүүллэһэр.

Аастыт сыллаахха ньыллыбыт кондитерскай сыах 22 араас суол аатаах аһы-үөлү оногорон таһаарар.

УНГА СНИМОККА: кондитердар комсомолкалар Люба Пастухова (инники кэскэҕэ) уонна Светлана Брехова саҥа сыахха.

АЛЛАРА — ССКП Илекскэйдээҕи райкомун секретара И. П. Солодов универмаҥка атылаһаччылары кытта бэсиэдэлэһэр.

ССТА фотохрониката.

Биһиги календарбыт

Муус устар 20 күнүгэр советскай композитор Николай Яковлевич МЯСКОВСКАЙ (1881—1950) төрөөбүтэ 90 сылын туолар. Бини Москватааҕы консерваторияны үөрэнэ сылдьыбыт композитора 27 симфоническай уонна да атын оркестровай сочиненнилэр автордара. Бини талаана ордук Октябрьскай революция кэнниттэн сайдыбыта. «Киров биһигинии кытта» диэн поэма-кантататыгар советскай дьон ис дуһаларын диринигин арыйан көрдөрөр.

ССТА фотохрониката.

Редакция ПОЧТАТЫТТАН

Этии киллэрэбит

Чурапчы спортивнай ойуон кинэ буолар. Ол гынан баран уулуссаларга ханнык даҕаны спорду пропагандалыыр, спортивнай сиэмэлэр туспарыллыбыт кэнсиир бир даҕаны лозуну, плакаты, панноу көрбөккүн. Спортсовет уонна комсомольскай райкома онуоллоҥторо ылаллара иннинэ.

Н. ЗАБОЛОЦКАЙ,
Чурапчы.

Былаан толоруллуох туспаах

«Сельхозтехника» отделениета 51,8 тонна хаарбах тимири туттаран бастакы чааркаллааҕы былаанын 207,2 бырыһыан толордо. Ити былаанныгы туһаайыллыбыт кэмнэ ыытарыы тэҥнэтэххэ 26,8 тоннаҕын эбэх. Бу сүгүн государственнай суоллаах соругу 1050 №-дээх суол управлениетэ уонна ойуонналаах промкомбинат эмиэ аһыра толортоотулар.

Ол гынан баран райпотребсоюз, коммунальнай предприятиелэр комбинаттара, лесопункт, сибээс ойуонналаах узела бир да килограмм тимири тиэйбэтилэр. Оттон совхоз уонна колхозтар былааннарын ааҕардаттылар эрэ. Ити түмүгэр былаан 17 бырыһыанын туолбата.

Бары хаһаайыстыбалар уонна тэрилтэлэр бу күннэргэ Мйэ дойду бу дьоҕуннаах сорудаҕын толоруурга суһал дьаһалларын ылыныах туспаахтар.

Е. ЕФРЕМОВ,
«Вторчермет» орус ураҥхаҕа ойуонналаах ойуонналарга болоҥ муоҕунчаа.

Бу—кыра буолбатах

Соторутаабыта аҥаардыт олбута. Ол туһунан армиягэ сулууспалыы сылдьар бырааһынытыгар биллэрээри телефонунан почта үлэһитэриттэн суһал телеграмма ылаллараҥар көрдөспүпүт. Онуоха почта үлэһитэ Е. А. Максимова: «Субуота. Телеграмманы ылбаппыт даҕаны, биэрбэппит даҕаны», — диэт туруунньатын ууран кэбистэ. Чуолкайдаһаары иккиҥин эрийсиэлиттэрэ атын киһи истээри гыммыттын «ылыма, уур» диэн буоллаа.

Кырдьык, ити муус устар 3 күнүнээҕи субуота эбэ. Ол эрээри сарсыарда 11 чаһы саҥа аһаан эрэрэ. Онон почтаҕа киирбитим. Итинник суурбэччэ эрэ мүнүүтэ баран. Оттон Е. А. Максимова хайыыр-үйэ «үлэтин чаһы бүтэн» диэн эрдэ. Почта начаалыныга таб. Михайлов сиэбэстэнэ тоһуйар: «Хайдах истибэккин, ылбаппыт диэтибит бу». Соло суох. Үлэлээн бүттүбүт. Сололоох буоллахпына бэйэм биэр. Маҥка телеграмманы бэрэ турар куорат буолбатах». «Кыһалҕалаах кэмнэ суһал телеграмманы ылыа этигит, бэрааһыт бу күннэргэ иэстэрэ иннэ» — диэн көрдөөбүн истиэн да баҕарбат, хаһыытыыр.

Бу бир эрэ түбэлтэ буолбатах. Күнүн аайы ыытар манныкка эмиэ түбэлэн турабын. Кыра дьыала дуо? Суох. Нэйилиэнньэ сүбэлэрэ сибээстэһэргэ наадыйара үчүс. Ону толорор туһугар сибээс үлэһиттэрэ ардыах мүнүүтэлэрин харыстыахтара да суох этэ.

П. ПОПОВА,
Дириҥ.

Көмүһү сууйуу сезона саҕаланна

ХАБАРОВСКАЙ КЫРАЙ. Быйыл Амгунь өрүскэ ыраах кэмнэ сууйуу эрдэ саҕаламмыт. Хэрпучинскай бирииһэ политотуун котлованын механизмнар көмөлөрүнэн мустан иҥаастаталлар.

ССТА.

Оскуола олоҕо

Дорҕооннору үөрэтиини хайдах ыытыахха сөбүй?

(Итэччилэргэ сүбэ)

Оҕоҕо дорҕооннору араартара үөрэтэн кини истэр уонна чуолкайдык араарар билэр дьоҕуру бастатан сайыннарыллар. Грамотаны (дорҕооннору) үөрэтиини кытта тылы үөрэтии ыкса ситиминээх. Дьэ ол иһин даҕаны, үөһээ этиллибитин курдук, дыл маҥкайгы ааҥарыгар этиини тылы ырытыыллар, тылы сүһүохтэрэ биинэн дьарыктаннан сөптөөх бөлөмнөрүнэн ыытыллар. Ити кэннэ бир да суурубаны барбакка, көрдөрбөккө эрэ, сыл иккис аҥарын устатын тухары 61 дорҕоону үөрэтиллэр. Саха тылыгар туттуллар дорҕооннору барытын, кинилэр араастарын: үһүн, кылгас аһаҕас дорҕооннору, дифтоннары, бүтэй дорҕооннору, кинилэр хоһуоннуулаарыгар, тылар сүһүохтэриллэрин, кинилэр быраабылаларын биллиннэриллиэхтээх. Тылга дорҕоон суолтата улахан. Бир дорҕоон уларыйыта, эбиллиэтэ, ковуроччинэ тыл суолтатын уларытара оҥоро өйдөтүллүөхтээх. Дорҕооннор уратыларын истэн чуолкайдык араарар дьоҕуру үөскэтиллиэхтээх. Ол иһигэр сорох дорҕооннор артикуляциялара биирдэгэр эбэтэр маарыннаһарыгар буккуллубакка, кыра да уратыларын чуолкайдык истэн ханнык дорҕоонун тутта быһааранна үөрэтиллиэхтээх.

Дорҕооннору кытта үлэни маннык саҕалаан киллэриллиэхтээх: тыл хас ханнык дорҕоонсоҕун араарар истар, билэр тыына үөрэтии. Үһүн аһаҕас дорҕоону араарар истэргэ, билэргэ уонна тылтан араарыы. Кылгас аһаҕас дорҕоону араарар истэргэ, билэргэ тылтан араарыы. Дифтонг дорҕооннорун араарар истэргэ, билэргэ уонна тылтан араарарга. Бүтэй дорҕооннору араарар истэргэ, билэргэ уонна тылтан араарарга үөрэтии. Тылы сүһүохтээһини биллэрии. Хоһуоннаспыт бүтэй дорҕооннору араартара үөрэтэн кини истэр уонна чуолкайдык араарар билэр дьоҕуру бастатан сайыннарыллар. Грамотаны (дорҕооннору) үөрэтиини кытта тылы үөрэтии ыкса ситиминээх. Дьэ ол иһин даҕаны, үөһээ этиллибитин курдук, дыл маҥкайгы ааҥарыгар этиини тылы ырытыыллар, тылы сүһүохтэриллиэнэ дьарыктаннан сөптөөх бөлөмнөрүнэн ыытыллар. Ити кэннэ бир да суурубаны барбакка, көрдөрбөккө эрэ, сыл иккис аҥарын устатын тухары 61 дорҕоону үөрэтиллэр. Саха тылыгар туттуллар дорҕооннору барытын, кинилэр араастарын: үһүн, кылгас аһаҕас дорҕооннору, дифтоннары, бүтэй дорҕооннору, кинилэр хоһуоннуулаарыгар, тылар сүһүохтэриллэрин, кинилэр быраабылаларын биллиннэриллиэхтээх. Тылга дорҕоон суолтата улахан. Бир дорҕоон уларыйыта, эбиллиэтэ, ковуроччинэ тыл суолтатын уларытара оҥоро өйдөтүллүөхтээх. Дорҕооннор уратыларын истэн чуолкайдык араарар дьоҕуру үөскэтиллиэхтээх. Ол иһигэр сорох дорҕооннор артикуляциялара биирдэгэр эбэтэр маарыннаһарыгар буккуллубакка, кыра да уратыларын чуолкайдык истэн ханнык дорҕоонун тутта быһааранна үөрэтиллиэхтээх.

Дорҕооннору кытта үлэни маннык саҕаланан киллэриллиэхтээх: тыл хас ханнык дорҕоонсоҕун араарар истар, билэр тыына үөрэтии. Үһүн аһаҕас дорҕоону араарар истэргэ, билэргэ уонна тылтан араарыы. Кылгас аһаҕас дорҕоону араарар истэргэ, билэргэ тылтан араарыы. Дифтонг дорҕооннорун араарар истэргэ, билэргэ уонна тылтан араарарга. Бүтэй дорҕооннору араарар истэргэ, билэргэ уонна тылтан араарарга үөрэтии. Тылы сүһүохтээһини биллэрии. Хоһуоннаспыт бүтэй дорҕооннору

ФИШКАЛАР

Дорҕооннору үөрэтиигэ бир суол сүрүн туттар хэбиринэн фишка буолар. Фишкаларга балачча элбэх уларыйыылар баалларын. Оны барыы билэрбит уонна бир тэҥ кэмэйдээх, өгнөөх фишкалардаах буоларбыт наада. Ол иннитэн урукку фишкаларбытын хаалларан маннык фишкаларынан уулаҥахтаабыт: бүтэй дорҕоон 5 см диаметрдаах хара төгүрүк. Хоһуоннаспыт бүтэй дорҕоон фишката, урукку курдук, хөмбүү сылдьар төгүрүк буолбат. Кинини икки бүтэй дорҕоон кэккэлэһэ туруутун курдук сайдытуллар уонна икки бүтэй дорҕоон фишкатын кэккэлэһиннэрэ ууран бэлиэтэнэр. Кылгас аһаҕас дорҕоон фишката 5 см. өрүүтээх, кыһыл квадрат. Үһүн аһаҕас дорҕоон фишката 7,5 х 5 см кыһыл, түөрт мунуулаах. Дифтонг дорҕоонун фишката үһүн аһаҕас дорҕоон фишкатын саҕа кэмэйдээх, диагональынан ааҥардаан, ааҥара кыһыл, ааҥара арааҥас өгнөөх, түөрт мунуук. Тыл дорҕооннорун үөрэтии бастакы этабыгар тыл хас дорҕоонноҕуй диэн ырытар, сүрүн этабка туттуллар фишка, үһүн аһаҕас дорҕоон фишкатын саҕа кэмэйдээх, арааҥас өгнөөх, түөрт мунуук.

Фишкалар өгнөрүн 1970 сылга тахсыбыт буквары кордоруллубуттан халбаҥнаабакка туттуһуохха наада. Фишкалар кэмэйдэриниэн, өгнөрүнэн сир ахсын атын-атын буолуулара өс бир сиртэн атын сиргэ көһөн бардаҕына, өйдөөбөт буолуутутар, буккуллуттутар тиэрдэр. Оннооҕор фишкаҕа кыратта суох болҕомтону уруох-ха.

Я. Г. ПАВЛОВ.
(Салгыыта бөлөхтөөхпүт).

Спорт

АЛАҔАРДАР—ИККИ КУБОК ХАҺААЙЫННАРА

Муус устар 10, 11 күннэригэр Одьулуунтан өрөөҥөн аҕыс кылаастаах оскуолаларыгар спартаакыадатын программатынан саахымаҥка, дуобанка уонна остуол теннисиэгэр күрэхтэһиилэр бөлөлүлэр. Олор түмүктэригэр саахымаҥка бастаан, дуобанка уонна остуол теннисиэгэр иккис сулдан, уопсайга Чурапчы аҥас кылаастаах оскуолатын спортсменнара кыайыылаахтыылар. Ол гынан баран, күрэхтэһии дуобанка уонна остуол теннисиэгэр анаан-маан ыытыллыбыт. Саахымаҥка К. Тарабукин, Г. Оконешников (Алаҕар), Р. Никитин, А. Борисова (Чурапчы), М. Поисеева (Одьулуун) ситистилэр. Кинилэр бир да хотторуута суох оонньоотулар. Саахымаҥка К. Поисеев (Одьулуун) А. Захаров, Р. Посельская (Чурапчылар) утарылэҥнэччыларгыа барыларын кыайталлаатылар. Остуол теннисиэгэр балачча үчүгэйдик К. Кердашевскай (Одьулуун) уонна И. Барашков (Алаҕар) оонньоотулар.

Кыайыылаах хамаандаларга районо көһөрүллэ сылдьар кубоктара уонна бириҥдилээн бастаабыттарга грамоталар туттарылыннылар.

П. БАРАХСАНОВ,
күрэхтэһии судьуйата.

Көҕө, астына көрдүбүт

Амма орто оскуолаларга быйылгы үөрэх дьылыгар СССР XXIV съезтин уонна Саха киэн комсомола тэриллибитэ 50 сылын туолуутун чэбиигэр кылаастарынан социалистическай куоталаһыы ыытыллыбыта. Үһүс чиэппэр түмүгүнэн оннооҕор бары көрүнэргэ биһиги. олус «Б» кылаастыт бастаабыта.

Онон саамый сыанналаах кэмигэр классоводпут С. О. Васильев салаатыттан Чурапчы—Якутскай—Мирный—Черныышевскай маршрутунан куулэйдаан кэлиннибит. Уруут өйбүтүгэр эрэ оҥорон көрөр сирдэрбитин иэдэс көрөн олус астынныбыт. Үлэ дьонун күүрэннээх үлэлэрин суду күүһүн, кинилэр аҕаларын-эбэлэрин соҕон-махтайан эргиллиннибит.

Биһигин оскуолабыттар кэлэн саҥа күүһүнэн-эрчиммэнэн үөрэнэн эрэбит. Төрүөс чиэппэрэ, ол аата үөн сыллаах үөрэхпитин түмүктүүр чиэппэрэ, кылаастыбыт бука барыта бүтэрэргэ соруктаанан сарыннаатыбыт.

Х. «Б» кылаас үөрэнээччилэрэ.

Редактор Н. П. СИДОРОВ.

Мутудай орто оскуолатын администрацията уонна месткома оскуола кочегара

АММОСОВ
Николай Кузьмич

бу дьыл муус устар 12 күнүгэр үйэн, ыарыһах ыарыы кэнниттэн элбэхтэтэн бэйэлэрин кутурҕаннарын бокуонньук көрсүөттэриттэн, ааҕыллыбыт кэриэтэрдэлэр.

БИҺИГИ АДЫРЫСПЫТ: Чурапчы салыаныэтэ, Карл Маркс уулусса 12 №-рэ.
РЕДАКЦИЯ ТЕЛЕФОННАРА: редактор—0—89, тыа хаһаайыстыбатын уонна культура, олох-дьаһах отделлара—0—90, уопсай отдел—0—91, типография—0—95.
Редакцияҕа ыытар суруннаах адырыһы, араспаанньаны, аатты, ааҕа аатын толору суруллуохтаах.